

zónk is jól tájékoztat (124); kár azonban, hogy a budai nyomda román kiadványait nem állította szélesebb keretbe — tudniillik nem említette a szintén Budán megjelent, más nemzetiségi nyelvű nyomtatványokat — s megfeledezett az erdélyi román nyelvészek egyik legfontosabb kollektív munkájáról a híres *Lexicon Budense*-ről is. A 19. század második felével kapcsolatban az erdélyi fejlődés mintha kissé kiesett volna a szerző figyelmének köréből. Régebbi román folyóiratokat bőven említett, s most mégis nyomát sem találjuk például az egy ideig Budapesten, majd Nagyváradon megjelenő *Familiának*, bár ebben láttak napvilágot 1866-tól, Eminescu első versei is. Hasonlóképpen hiányzik a továbbiakban a szintén Budapesten megjelenő *Lucafărul* említése, pedig a 20. század elején Gogának e híres folyóirata volt a legerősebb kápos a Kárpátokon innen és túl élő román írók között is, s mindjárt a század elején a *Lucafărul* számos munkatársának első kötete is Buda-

pesten jelent meg. A könyv második részének talán legérdekesebb fejezete a havasalföldi és moldvai nagy kiadvállalatok történetének (Socec, Minerva, Saraga, stb.), tehát megalakulásának és tevékenységének bemutatása: sajnáljuk azonban, hogy egy-egy kiadás példányszámára és egyéb jellemző adataira csak elvétve történik utalás. Így is figyelemreméltó azonban például az a megállapítás, hogy 1883 és 1900 közt Eminescu versei 16 kiadásban jelentek meg, összesen több mint 40 000 példányban. Az efféle pontos adatok nagy irodalom- és művelődéstörténeti jelentőségére felesleges volna részletesen rámutatni.

TOMESCU könyvét a jól megválasztott facsimilék egész sora díszíti. Feltűnőbb sajtóhibát is csupán egyet fedeztünk föl: Ștefan Vasile PISCUPESCU nyilván Bukarest város és nem „a bukaresti rendőrség” orvosa volt; *Polizei* (116) helyett tehát *Politiei* olvasandó!

GÁLDI LÁSZLÓ

BIBLIOGRÁFIÁK

Együtt van „Budapest története bibliográfiájának” mind a hat kötete.

Ez év fagyos tavaszán kapta meg Budapest közönsége és szerte az országban és a nagyvilágban fővárosunk fejlődését figyelők sok ezres tábora a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és bibliográfiai munkaközösségének szívet melegítő ajándékát, a VI. kötetét a főváros történetéről szóló irodalom könyvészetének, s ezzel a monumentális mű lényegében be van fejezve. Hátra van még a *Mutató* kötet, de az egyes kötetek igen részletes tartalmi táblázatai a mű kiaknázását eddig is lehetővé tették.

Tizenöt év előtt kezdte el a gyűjtő és szervező munkát egy akkor még kisebb munkaközösség élén ZOLTÁN József főszerkesztő, aki a gyűjtés kereteit és a szerkesztés módszereit két cikkben ismertette a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Évkönyveiben. Kilenc évi előkészítő munka után sajtó alól kikerült a II. kötettszámot viselő kötet, főszerkesztője 1963 tavaszán valamennyiünk bánatára örökre elbúcsúzott munkatársaitól. A szerkesztés további feladatait BERZA László vette át s vitte tovább elhunyt Mesteréhez méltó kitartással és hozzáértéssel. 1963 után minden évben — mindössze egy év kihagyásával — újabb hatalmas kötet került a kutatók asztalára. Hogy áttekintésünk legyen és feleslegesen ne fáraszuk a könyvtárost, ha egy-egy kötetét kérjük, ismertetem a mű

szerkezetét és az egyes kötetek megjelenésének évét.

I. kötet. Általános rész. — A legrégibb időktől 1686-ig. (1967.)

II. kötet. Városleírás, városépítés. — Budapest egészségügye. — Budapest főváros. — 1686—1950-ig. (1963.)

III. kötet. Gazdaság. 1686—1950-ig. (1964.)

IV. kötet. Társadalom. 1686—1950-ig. (1965.)

V. kötet. Politika — Közigazgatás 1686—1950-ig. (1966.)

VI. kötet. Kultúra. 1686—1950-ig. (1969.)

A nagy vállalkozást befejező kötet *Mutató* kötet lesz.

Két történeti esemény határozta meg a szerkesztőség döntése szerint a gyűjtött anyag csoportosítását. Az egyik: Buda visszavétele a töröktől 1686-ban és Nagy-Budapest kialakítása a felszabadulás után 1950-ben.

Néhány szó az anyag köteteken belüli rendjéről. Azt, hogy a gyűjtött anyagot nem valamely ismert, vagy — többnyire — nem eléggé ismert szakrendszer rácsai közé szorították, így indokolják a szerkesztők: „a bibliográfia nemcsak a tudósok munkáját kívánja szolgálni, hanem mindazokét, akik a főváros múltjának bármilyen részletkérdése iránt érdeklődnek.” A másik ok, ami elhatározásunkban döntő lehetett: a

gyűjtött anyag szinte elképzelhetetlen tarkasága. Gondoljunk a napilapok és folyóiratok sokaságából kihalászott írárok műfaji változatosságára, a röpiratok tömegére, a három város hétköznapijairól készült életképek tükörcserepeire: a riportokra, amiket az újságszelvények kötegei őriztek meg a könyvtárban. Világos, hogy ezek az írárok elevenítik fel a régmúlt időket, ezek avatják izgalmas olvasmánnyá a bibliográfiát a nem-tudós olvasó számára is. Világos, hogy rugalmas rendezési lehetőségre volt szükség. Így alakult ki az a szerkesztői magatartás, hogy — írják — egy-egy kötetben belül logikai, vagy történeti sorrendet követtünk, de ha jobb megoldás nem kínálkozott, betűrendet alkalmaztunk.

A témák elrendezését a kutatók szokásait jól ismerő könyvtárosok rutinja jellemzi. „A témákon belül — írják az I. kötet előszavában — általában a következő sorrendet alkalmaztuk: bibliográfiák betűrendben, törvények és szabályrendeletek időrendben, összefoglaló és általános művek betűrendben és végül a részletekre vonatkozó anyag időrendben.”

Ilyenképpen a készülő *Mutató* kötetre mindenképpen szükség lesz. A szerkesztők is így indokolják: „a legrészletesebb szakrendszer sem tömöríthet minden szempontból *mindent* egy helyre”. Lesz tehát a VII. kötetben névmutató, helymutató, intézmények mutatója és tárgymutató.

Az utóbb megjelent *Kultúra* címet viselő kötet — talán a legterjedelmesebb az eddigiek között — úgy talál bele napjaink közéletének széles mederben folyó vitájába, mintha szándékosan időzítették volna így megjelenését. Ha van segédkönyv, amely alkalmas arra, hogy ezt a vitát elmélyíteni segítse, hogy a soha nem mellőzhető történeti alapokhoz kalauzolja vitázóinkat, úgy ez a könyv az, hiszen közművelődésünk megújításának, forradalmatásának mozgalmi fővárosunkból indultak ki. Most derül ki — e gazdag anyag láttán —, milyen kemény munkát kellett volna elvégeznie annak, aki művelődéstörténetünk két és fél évszázadáról kívánt volna teljes hűségű képet adni. Utólag megértjük művelődéstörténeti és legújabbkori tudománytörténetünk akadozásait és hiányait. Ha most a bőség zavara okoz

gondot vitázóinknak, ez kisebb baj. Bizonyos, hogy ezt a kötetet el fogják nyúni.

A mi dolgunk most egyelőre az, hogy tisztelgünk a nagy művet megalapozó főszerkesztő, ZOLTÁN József emléke előtt és köszönetet mondjunk a munkáját sikerrel befejező bibliográfiai munkaközösségnek, elsősorban BERZA László szerkesztőnek és NIEDERHAUSER Emil lektornak. Az egyes kötetek belső címlapjának hátoldalán hosszú sorokban ott találja az olvasó a szerkesztésben, illetőleg az anyaggyűjtésben résztvevők névsorát. Köztük azok neveit is, akik munkaközben örökre elbúcsúztak íróasztaluktól: KRUDY Gyula (a nagy író fia), POLGÁR Erzsébet és dr. SCHEIBER Mária nevét.

További feladatunk: gyűjteni a használat tapasztalatait, hogy értékesíthetők legyenek a nagy mű folytatólagos tíz évi kötetei munkálatainál.

KÓHALMI BÉLA

Práger Miklós: Marx és Engels művei magyarországi kiadásainak bibliográfiája 1945—1965. Bp. 1966. A Fővárosi Szabó Ervin könyvtár és a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc kiadása. 133 l. + 12 l. mell.

Ismeretes, hogy az 1945 előtt megjelent Marx és Engels művek magyar bibliográfiáját PRÁGER Miklós két bibliográfiában: 1953-ban és ennek 1964-ben megjelent pótkötetében adta ki. Érdekes alakulása 45 utáni könyvkiadásunknak, hogy az 1945 előtti Marx—Engels kiadások mellőzésével húsz évi termésünkből új összefoglaló szüksége merült fel. PRÁGER Miklós indokolása így szól: „Elhagytuk az 1945 előtt megjelent kiadásokat. Ezek ma már általában nem könnyen hozzáférhetőek és nem is mindig hiteles fordítások, lassanként elavulttá válnak. Elhagytuk továbbá a hazánk határain túl megjelent, jórészt terjesztésre sem került és újabban a hazai fordítások szövegét közlő kiadásokat is”. A vonzó külsejű bibliográfiának kitűnő a mutató-felszerelése. Mutató készült a *Levelek* időrendjében, külön mutató a pártokhoz, szervezetekhez, lapokhoz címzett *Nyílt levelekhez*, végül *Névmutató* és *Cím-mutató*.

KÓHALMI BÉLA

TARTALOM

<i>Markovits Györgyi</i> : Les publications hongroises de la Résistance française	197
<i>Scher Tibor</i> : A holt-tengeri tekercesek művelődéstörténeti jelentősége — The Rolls from the Dead Sea and the history of antique culture	
<i>Szegfü László</i> : Anonymus és a kománok — Anonymus und die Komanen	213
<i>Kollin Ferenc</i> : Prager-könyvek az antifaszizmus és a népfront-politika szolgálatában — Bücher aus dem Prager-Verlag im Dienste des Antifaschismus und der Volksfront-Politik	220
<i>D. Szemző Piroška</i> : Heckenast és Vajda szerepe Jókai „A Hon” c. lapjának megjelenésében — Die Entstehung der Zeitung Hon i. J. 1863.	253

KÖZLEMÉNYEK

<i>Szigeti Kilián</i> : Mátyás király liturgikus kódexei	268
<i>Szecksó Károly</i> : Gárdonyi Géza egri könyvadományai	273
<i>Kávássy Sándor</i> : A Tanácsköztársaság könyvtárügye Somogyban az egykori források tükrében	274
<i>Dezsényi Béla</i> : Az Országos Széchényi Könyvtár korai szovjet kapcsolatai	277

MAGYAR KÖNYVESHÁZ

<i>Herepei János</i> : A XVII—XVIII. századi hazai könyvforgalom történetéhez	284
---	-----

FIGYELŐ

<i>Mezey László</i> : Jelentés a Könyvtörténeti Bizottság működéséről	294
<i>Horváth Viktor</i> : A „Magyarországi könyvészet” (1472—1920) hasonmás kiadása ..	296
<i>Csapodi Csaba</i> : Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei	297
<i>Csapodi Csaba</i> : Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve	300
<i>H. Lakatos Éva</i> : Az Egyetemi Könyvtár Tanácsköztársaság-kiállítása	304
<i>Somkuti Gabriella</i> : „Könyvtár és múzeum 1919-ben”	305
<i>Pusztai Jánosné</i> : 50 éves a moszkvai Nyekraszov Városi Könyvtár	305
<i>S. G.</i> : Fikk László 1920—1969	253

SZEMLE

<i>Scheiber Sándor</i> : Héber kódexmaradványok magyarországi kötéstáblákban (Ism. <i>Dán Róbert</i>)	307
<i>Dümmerth Dezső</i> : Pest város társadalma 1686—1696 (Ism. <i>Tóth András</i>)	308
<i>Tóth Ede</i> : Mocsáry Lajos élete és pályakezdése (Ism. <i>Szász Zoltán</i>)	309
<i>Szabó Ervin</i> 1877—1918 (Ism. <i>Pálvolgyi Endre</i>)	310
<i>Munkás-ének</i> 1919—1945 (Ism. <i>B. I.</i>)	311
<i>Műszaki nagyjaink</i> (Ism. <i>Móra László</i>)	312
<i>Horváth Árpád</i> — <i>Pap János</i> : Technikatörténet (Ism. <i>Móra László</i>)	313
<i>Szeged múltja</i> írott emlékekben (Ism. <i>Tóth András</i>)	314
<i>Tanulmányok Tolna megye történetéből</i> (Ism. <i>Tóth András</i>)	314
<i>Der Malik Verlag</i> (Ism. <i>Kollin Ferenc</i>)	315
<i>Johannes Tralow</i> . Leben und Werk (Ism. <i>Da</i>)	316
<i>Beiträge zur Geschichte des Buchwesens</i> (Ism. <i>Wix Györgyné</i>)	316
<i>Vrchotka, J.</i> : Dějiny Knihovny Národního Muzea v Praze 1818—1892 (Ism. <i>Kindlovits Kálmán</i>)	317
<i>Biblioteca Academii Republicii Socialiste România</i> 1867—1967 (Ism. <i>Tóth András</i>) ..	318
<i>M. Tomescu</i> : Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918 (Ism. <i>Gáldi László</i>) ..	318

BIBLIOGRÁFIÁK

<i>Együtt van Budapest története bibliográfiájának mind a hat kötete</i> (Ism. <i>Kőhalmi Béla</i>)	319
<i>Práger Miklós</i> : Marx és Engels művei magyarországi kiadásainak bibliográfiája (1945—1965) (Ism. <i>Kőhalmi Béla</i>)	320
<i>Creșterea colecțiilor. Caiet selectiv de informare. Biblioteca Academiei Republicii Socialiste Romania</i> (Ism. <i>Kindlovits Kálmán</i>)	306
<i>Odquist, D.</i> : Current Swedish periodicals and serials: Engineering and related subjects 1968 (Ism. <i>Wix Györgyné</i>)	306
<i>Magyarország és az Unesco. Sajtóbibliográfia</i> (Ism. <i>B. Veredy Katalin</i>)	212

TABLE DES MATIÈRES

<i>Gy. Markovits</i> : Les publications hongroises de la Résistance française. (Texte entier en français)	197
<i>T. Scher</i> : L'importance des rouleaux de Qumran dans l'histoire de la civilisation. (Avec résumé en anglais)	213
<i>L. Szegfű</i> : Le manuscrit de la Gesta Hungarorum du notaire anonyme et les Comans (Avec résumé en allemand)	220
<i>F. Kollin</i> : Les livres de l'Édition Prager au service de l'antifascisme et de la politique du front populaire (Avec résumé en allemand)	239
<i>P. D. Szemző</i> : Heckenast, éditeur des journaux de Jókai (Avec résumé en allemand)	253

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

<i>K. Szigeti</i> : Les manuscrits liturgiques du roi Mathias	368
<i>K. Szecskó</i> : Les donations de livres de Gárdonyi à la bibliothèque municipale d'Eger	273
<i>S. Kávássy</i> : La situation des bibliothèques dans le comitat de Somogy à l'ère de la République Hongroise des Conseils	274
<i>B. Dezsényi</i> : Les premières relations de la Bibliothèque Nationale Széchényi avec des bibliothèques soviétiques	277

IMPRIMÉS ANCIENS HONGROIS

<i>J. Herepei</i> : Contribution à l'histoire de la transportation des livres aux XVII—XVIII ^e siècles en Hongrie	284
--	-----

CHRONIQUE

<i>L. Mezey</i> : Rapport sur l'activité de la Commission de l'Histoire du Livre de l'Académie Hongroise	294
<i>V. Horváth</i> : La Bibliographie hongroise (1472—1920) en reprint	296
<i>Cs. Csapodi</i> : Les Annaires de la Bibliothèque de l'Université de Budapest	697
<i>Cs. Csapodi</i> : L'Annuaire de la Bibliothèque Nationale Széchényi	300
<i>E. Lakatos</i> : L'exposition des affiches de la République des Conseils	304
<i>G. Somkuti</i> : L'exposition „Bibliothèque et Musée en 1919”	305
<i>M. Pusztai</i> : La Bibliothèque Municipale Necrasow de Moscou est vieille de 50 ans	305
<i>G. S.</i> : László Fikk (1920—1969)	252

COMPTES RENDUS CRITIQUES

<i>S. Scheiber</i> : Héber kéziratmaradványok magyarországi kötéstáblákban (<i>R. Dán</i>)	307
<i>D. Dümmerth</i> : Pest város társadalma 1686—1696 (<i>A. Tóth</i>)	308
<i>E. Tóth</i> : Mocsáry Lajos élete és pályakezdése (<i>Z. Szász</i>)	309
<i>Szabó Ervin</i> 1877—1918 (<i>E. Pálvölgyi</i>)	310
Munkásének 1919—1945 (<i>J. B.</i>)	311
Műszaki nagyjaink (<i>L. Móra</i>)	312
<i>A. Horváth—J. Pap</i> : Technikatörténet (<i>L. Móra</i>)	313
Szeged múltja írott emlékekben (<i>A. Tóth</i>)	314
Tanulmányok Tolna megye történetéből (<i>A. Tóth</i>)	314
Der Malik Verlag (<i>F. Kollin</i>)	315
Johannes Tralow. Leben und Werk (<i>Da</i>)	316
Beiträge zur Geschichte des Buchwesens (<i>B. Wix</i>)	316
<i>J. Vrchotka</i> : Dejiny Knihovny Narodniho Muzea v Praze 1818—1892 (<i>A. Tóth</i>)	317
Biblioteca Academii Republicii Socialiste Romania 1867—1967 (<i>A. Tóth</i>)	318
<i>M. Tomescu</i> : Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918 (<i>L. Gáldi</i>)	318

BIBLIOGRAPHIES

Le sixième et dernier volume de la Bibliographie historique de la ville de Budapest vient de paraître (<i>B. Kőhalmi</i>)	319
<i>M. Práger</i> : Marx és Engels művei magyarországi kiadásainak bibliográfiája (1945—1965) (<i>B. Kőhalmi</i>)	320
Cresterea colectiilor. Caiet selectiv de informare. Biblioteca Academii Republicii Socialiste Romania (<i>K. Kindlovits</i>)	306
<i>Odquist, D.</i> : Current Swedish periodicals and serials: Engineering and related subjects 1968 (<i>B. Wix</i>)	306
Magyarország és az UNESCO. Sajtóbibliográfia (<i>K. B. Veredy</i>)	212